

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 12 kor.
Fél évre . . . 6 „
Negyed évre . . . 3 „
Egy szám ára 24 fill.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:

HAJTS BALINT.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 16 kor.
Fél oldal . . . 8 „
Negyed oldal . . . 4 „
Nyolczad oldal . . . 2 „

Tanügyi kérdések.

A biblia-olvasókönyvi vita alkalmat adott mindenkinek, hogy e fontos kérdéstről kellőképen tájékoztassa magát. S valóban hálával tartozunk Hetvényi és Jausz tanár uraknak, a kik az ügyet a nyilvánosság elé vitték. Határozottan vissza kell utasítani azt az utóbbi időben egyesektől hangoztatott nézetet „ügyet a nyilvánosság elé vitte,“ mintha bizony közérdekű ügyeket a nyilvánosság elé vinni nem volna szabad. A nyilvánossághoz mindenkinek joga van. S kérjük, kinek van oka a nyilvánosságtól, a mai kor legnagyobb vívmányától félni? Az igazságnak bizonyára nem!

Két pontra szeretném ezúttal a becses olvasó figyelmét felhívni:

a) Bereczky Sándor úr, mint a javaslat készítője, az egyik helyen ezt mondja: „Fileon egész csatát viv a „Bibliai Olvasókönyv“ névért. Pedig ez a név azt a nagy harcot nem érdemli meg. A ki a dolgot érti, a ki tájékozódott a külföldi e nembeli viták felől s a ki a dolog mélyére lát, az tudja, hogy „Iskolai Biblia“ s „Bibliai Olvasókönyv“ ugyanegy dolgot jelentenek és hozzá tehetjük, hogy mindegyik egyszersmind kis biblia is, miután mind a három névvel bibliai kivonatokat jeleznek.“ (Ev. Egyh. és Isk. old. 3)
Egy másik helyen (Ev. Egyh. és Isk. old. 97. és 98. egy általa készített bírálatban: „Ha a Luther-társaság nagyobb átalakítás nélkül, rövid idő alatt akarja kiadni e könyvet (t. i. a Hetvényi—Jausz—Adorján-féle biblia olvasókönyvet) adja ki, mint Iskolai Bibliát
Ha azonban a Luther társaság igazi bibliai olvasókönyvet akar kiadni, akkor adja vissza a munkát“

Kérdem, helyes ez? Ha a bibliai olvasókönyv

és kis biblia, és iskolai biblia egyet jelent, miért tett különbséget a nevek közt a Luther-társasághoz intézett bírálatban? Ha pedig nem jelent egyet, akkor miért mondja más helyen, hogy egy?

b) B. S. úr azt mondja:

„Ha a világon mindenütt csakis ó-szövetségi szemelvények volnának használatban, nekünk a sajtólagos magyarországi viszonyainkra való tekintetből akkor is azt kellene követelnünk, hogy az ó-szövetségi részletek mellől sohase hiányozzanak az új szövetségié. Ismeretes, hogy úgy felekezeti, mint állami iskoláinkban az ó-szövetség fiai mily nagy arányban foglalnak helyet. Nehezebben végezzük az evangelizálás munkáját, ha ifjaink kezébe oly könyvet adunk, mely csak az ó-szövetségre terjed ki, melyből hiányzik az ó-szövetséget magyarázó új-szövetségi rész, mintha követjük a javaslat utasítását. Pusztán az ó-szövetségre vonatkozó könyv a mi ifjaink hozzájárulása nélkül is elég kerül az iskolába.“

Tehát már annyira jutottunk, hogy evang. gimnáziumnál működő vallástanárral nyíltan bevallja, hogy nehezen végzik az evangelizálás munkáját az ó-szövetség népének fiai miatt. De ha könnyebben végzik az evangelizálás munkáját, hogy ha az ó-szövetségi szemelvényekhez új-szövetségi szemelvényeket is adunk, bizonyára még könnyebben fogják végezni, ha az ó-szövetségi szemelvényekhez az egész új-szövetséget adjuk. Azt hiszem ez volna a jelzett oknak logikus folyománya.

S ha felekezeti középiskoláink annyira elszídódtak, kérdem, miért költjük különben is kevés filléreinket ily iskolákra, a mikor sem a népiskolákról, sem a missziói állomásokról, sem a vallás-tanításról kellőképen gondoskodni nem tudunk.

A vita folyamán más közérdekű dolog is ju-

tott nyilvánosságra, a mit eddig csak budapestiek vagy a tányügi bizottsághoz közel állók tudtak.

A miképen a biblia olvasókönyvre vonatkozó javaslatot, úgy a 3 évvel ezelőtt készült s kibocsátott elemi és középiskolai vallástanításra vonatkozó terveket egy azaz egyetlenegy javaslatkészítő szerkesztette s mindkét javaslatot a tanügi bizottság magáévé tette. Nincs szavunk ahhoz, hogy azt a bizonyos urat bizták meg. Ha a tanügi bizottság jónak látta őt megbizni, joga volt hozzá. Azt sem hozzuk fel vádképen a javaslatkészítő ellen, hogy a vallástanítási tantervjavaslatot, mint nagyon hiányosat, az esperességek el nem fogadták. A javaslatkészítő olyat csinált, a milyent tudott.

De kérdjük:

1. Helyes-e az a rendszer, hogy oly nagyfontosságú és nagy horderejü elvi kérdések, mint a tantervjavaslat és a bibliai olvasókönyv ügye, csak egy javaslatkészítőre bizassék. Az készít egyet; azt magáévé teszi az egyetemes tanügi bizottság, mely a gyülési idő rövidege miatt hosszú tanácskozásba úgy sem bocsátkozhatik s akkor kibocsáttatik egy ilyen egyéni nézet, mint a hivatalos egyházi fórumok javaslata, mint zsinórmérték. Nem-e kellene nekünk is azt az egyedül helyes rendszert követni, hogy oly nagyfontosságú kérdések, mint a vallástanítási terv és a bibliai olvasókönyv szerkesztésének ügye, kiadatnék 3—4 jelesebb egyházi paedagógusnak. Mindegyik tanulmányozza más-más külföldi prot. egyház erre vonatkozó tervezeteit. E 4 megbizott tudatja egymással nézeteit, vagy ha egy városban laknak, tartanak anketeket s együttesen kidolgoznak egy javaslatot. Ezen javaslatot határozathozatal előtt közzéteszik egyik-másik egyházi újságban, hogy mások is mondhassák el erre vonatkozó nézeteiket s csak így megbírálva kerüljön az az egyetemes tanügi bizottság elé.

2. Kérdem, helyes-e az a rendszer, hogy egy theologiai és két vallástanár kidolgozzák a biblia olvasókönyvre vonatkozó elveiket. Tehát nem árultak macskát zsákban. Az országos vallástanári értekezlet megbizza őket a szerkesztéssel. S mikor készek s megbíráltatás végett benyújtják a kész munkát, akkor — hát akkor a megbizott javaslatkészítő ellenkező elveket javasol; ezeket elfogadják s három jeles tanférfü munkája lehullott, kárba vezett. Kérdem, vajjon ily

„szabad verseny“ munkára fogja-e serkenteni a fiatal papi nemzedéket?

Ha pedig az elvek nem voltak helyesek, miért nem foglaltak előbb állást ellenök?

3. Helyeselhető-e az, hogy még máig sincs a kor igényeihez mért vallástani tantervünk s kiki azt tanítja, a mi neki tetszik?

Nemsokára életbe lépteti az állam új tantervét Készen állunk e mi? Vagy úgy járunk, mint a polgári házasságnál?

Ezeket a kérdéseket kérem fontolóra venni és objectiv szempontból hozzászólni; ezért jelenik is meg e cikk név nélkül.

Hogy pedig a nyáron tartandó vallástanári értekezlet eredmény nélkül szét ne oszoljon és a sok tennivalóból valamit végezzünk, ajánlatos volna, ha az egyetemes tanügi bizottság elnöksége felhivná az iskolafentartó testületeket, hogy erre a gyülésre hivatalból küldenék ki a vallástanárokat, a kik bő tapasztalataikkal hozzájárulhatnának a vallástanítás rendezéséhez, mert csak jó vallástanítás mellett nézhetünk nyugodtan a jövő elé.

PAEDAGOGUS.

A lelkészképzés kérdéséhez.

(Folytatás és vége.)

Theologiáinknak jelen taurendje s szervezete nem abban téves, hogy talán keveset nyújtának az ifjaknak s nem is abban, hogy a nyújtott anyag nem lenne a haladó tudomány követeléseinek megfelelő, hanem abban, hogy a mit az iskola közöl, azt az ifjúság kellőleg meg nem emésztí s így nem teszi lelkének valódi tulajdonává. Ez okból theologiáinkon is túlterhelésről lehet szó.

A meg nem emésztésnek többrendbeli oka van. Eltekintve attól, hogy nem minden ifjú igazi hivatással jó a theológiára és nem mindegyiknek van kellő előkészültsége s tehetsége a theologia néhez tárgyainak felfogására s megértésére és nevezetesen a legtöbbnek böleseleti előkészülete hiányzik, különösen azt kell tekintetbe venni, hogy a legtöbbje annyira szegény, hogy az újabb idők hathatós segélyezése daczára még mindig nevelősködéssel, vagy egyéb foglalkozással kell magát fenntartania, természetesen a tudományokban való haladás nagy kárára. Sőt olyan is akad, a ki keserves keresményéből még szülőit is segílezi.

Ha a theologiákon előadott tárgyakat köze-

lebből vizsgáljuk, kétségtelenül azt látjuk, hogy ugyanazok a főtárgyak szerepelnek teológiánk tan- és órarendjében, a melyek bármely némethoni egyetemen s ennyiben tanrendünk összeállítására a protestáns evangélikus teológiai tudományok követelményeinek meg is felel s nincs kétség benne, hogy a tárgyak methodikai feldolgozása is összhangban áll a tudományok természetével. Egy nagy hiánya azonban kétségbe vonhatóan, nevezetesen az, hogy hazai viszonyainkra kevésbé van tekintettel. Mert igaz ugyan, a magyar prot. egyháztörténet külön tárgyként szerepel s az egyházi jogban is okvetlen érvényesülnek sajátos egyházi jogi viszonyaink, ámde ennél és egyes neveléstörténeti példákon kívül többet tudommal egyik teológiánkon sem találunk. Részletekre nem akarva kiterjeszkedni, csak egy-két vonással mutatok rá azon hiányokra, a melyek miatt teológiai szakoktatásunkat ez irányban hibásnak kell jelezni. Hazánkban annyi a felekezet, a mennyi jóformán egész Európában található s ennél fogva az evangélikus egyház és protestantizmus ellen való tudományos és gyakorlati titkos és nyílt támadások annyifélék, mint sehol és mégis nincs oly teológiai tudományunk vagy szemináriumunk, a melyben hallgatóink e felekezetekkel tüzetesebben megismerkednének, mert a mit a symbolikákban kapnak, az vajmi kevés.

Ismeretes dolog, hogy a magyar protestantizmusnak a 16. és 17. században olyan irodalma volt, hogy az bámulatba ejtő s azonos tulajdonképpen a magyar irodalommal. Középkorunkban tanulja az ifjúság, hogy az említett századokban különösen teológiai kérdések voltak felszínre s ezek uralkodtak az irodalomban is; de már a teológiák nem foglalkoznak e kérdésekkel részletesen s így alig van tudomásunk e századok magyar theologusairól s műveiről. Ha teológiai irodalmat akarunk teremteni, a 16. és 17. század magyar prot. theologusainkhoz kell fordulnunk s az ő műveikhez csatolnunk a legújabb műveket. Egyházunk énekeseiről, s énekes könyveiről ugyan kinek van részletes tudomása theologusaink közül? Ime egyik alapja a magyar protestáns teológiai tudományosság s irodalom megteremtésének! Három nyelvű egyházunk viszonyaira való tekintettel nemcsak a magyar, hanem a tót és német énekek s illetőleg még a latinok is jönek tekintetbe.

A bölcsészet történetének tanításában, miután theologusainkból első sorban lelkészeket nevelünk, az ókori bölcsészetre kevesebb s a legújabbkorra nagyobb gondot kell fordítanunk, mert hogy a legújabbkori áramlatokkal, bölcséleti s természettudományi elméletekkel szemben, vagy ezek segítségével a protestantizmus igazait védhessék s igazolhassák, ezeknek a legújabbkori elveknek ismeretére van szükségük.

A gyakorlati theologia tárgyainak elméleti előadásában azt a hibát találom, hogy a gyakorlati írásmagyarázat mostoha gyermeke intézeteinknek, a belmisszió s külnisszió meg egyáltalán nem tárgya előadásainknak.

A bajon azt hiszem könnyen lehetne segíteni, ha egyes, kevésbé fontos tárgyak óráit leszállítanók s illetőleg egyeseket teljesen el is hagynánk.

E tárgyaknak methodikus tanítását illetőleg abban a nézetben vagyok, a melyet nem régiben egyes szakemberek a budapesti műegyetemre vonatkozólag kifejtettek, hogy t. i. a gyakorlati tárgyaknak tanítása ne maradjon az utolsó télévekre, hanem már az alsó évfolyamok hallgatói is hallgassanak belőlök egyeseket s vegyenek részt a gyakorlati szemináriumokban, hogy akképen lássák a teológiai elméleti tudományok és a gyakorlati élet közötti kapcsolatot s az elméleti tanításnak az életben való hasznát.

Ez ugyan hysteron proteronnak látszik, de én olyannak tapasztaltam ifjúságunkat, hogy igen nagy érdeklődést tanúsít épen a gyakorlatok iránt s ezek rávezetik annak belátására, hogy azok nem külső ceremóniák, hanem a lélektan s történet törvényeinek megfelelő külső megnyilatkozási formái a vallásos léleknek s gyülekezetnek.

Hogy teológiai főiskoláink munkája sikeresebb legyen, arra kellene törekednünk, hogy főgimnáziumaink valia tanárai a theologusoknak készülő VII. és VIII. oszt. tanulókkal a héber nyelvet előzetesen elővegyék, hogy a teológiákon ne kelljen sokat a héber nyelvtannal bajlódni. Azt hiszem, vallástanáraink ezt szívesen tennék meg már a magok lelki gyönyörűségére és theol. irodalmunk nagy hasznára.

Fennálló tanrendünk egyik fontos követelése a szemináriumoknak minden teológiai szakon való tartása. Ez nincs s theol. irodalmunk hiánya s könyvtáraink szegénysége miatt nem is lehet teljesen végrehajtva. Az a rendeltetésük, hogy a hallgatók egyes tudományos kérdésekkel olvasmány alapján behatóbban foglalkozzanak, ismereteiket mélyítsék s önálló irodalmi munkásságra irányítást nyerjenek. Minthogy magyar theol. szakműveink nem igen vannak, a német nyelvű teológiai forrás műveket, (más nyelvekről nem szólhatunk) pedig ifjaink nem értik, mert még a kevés német anyanyelvű hallgatónk is csak küzködve olvashatja őket, ez okból legfőbbnyire csak azokra a füzetekre vannak utalva, a melyeket a tanárok előadása nyomán jól-rosszul összeállítottak, a miből világos, hogy az ifjaknak szemináriumi munkálkodása alig haladja meg azt, a mit az órákban tanáraiktól hallottak. Haszná mégis abban mutatkozik, hogy így alkalma van a tanárnak a felmerülő kérdéseket az ifjúsággal végig tárgyalni, s a netán előforduló hibás nézeteket megczáfolni, a közvetlen megbeszélés alapján az egyesek gon-

dolgozását közelebről megismerni és olvasottságukról tudomást szerezni, a minek elég fontos pedagógiai jelentősége van. Mennyivel különben lehetne a szemináriumokat berendezni, ha gazdag magyar theologiai irodalommal s nevezetesen pedig egyes monografiákkal rendelkeznének, a melyeket olvastatni s tanulmányoztatni lehetne?!

Óriási jótékony hatása lehetne egész theologiai közműveltségünkre, mert ha már a theologian rászoktathatnók ifjainkat kritikai tanulmányozásra s egyes kérdéseknek tudományos tárgyalására, akkor az életbe kilépve nem fordítanak annyian hátat a tudományos theologianak s nem fordítanak minden idejüket csupán a gyakorlatra s esetleg oly unaloműző foglalkozásokra, a melyek távol állanak a lelkeszi hivatástól. Egy szóval, lenne több írónk, lenne több olvasópok s támadna theologiai irodalmunk. Ha pedig visszatekintünk arra a 20 évre, a mely az újabb theologiai szervezkedésünk óta elmúlt, bizony nagyon csekély a mi irodalmi haladásunk! Világos, hogy itt egy circulus vitiosus-szal állunk szemben, azonban lehetne rajta segíteni, ha nagyobb áldozattal is, de mégis gondoskodnának egyházi testületeink, hogy legalább forrás művek kiadására adnák meg a lehetőséget. Lehetnének ezek idegenből fordított, vagy átdolgozott, esetleg eredeti művek, még ha gyengébbek volnának is, de meg kellene már egyszer vetni az alapot, a melyre építhetnénk!

Tanrendszerünknek egy másik nagy hibája a szerencsétlen vizsgálati rendszer, a mely ellen illetékes helyen már sokszor felszólaltam s az eperjesi theologiai tanárok nevében küzdöttem, azonban eredménytelenül, mert minden törekvés hiúnak bizonyult. Első hibája a vizsgálati rendszernek, hogy a mint az órától-órara készüléshoz szokott ifjú a theologianra jó, azt tapasztalja, hogy neki tulajdonképen nem is kell tanulnia, mert elég, úgy gondolja, ha félévenként colloquál s ez alapon aláírattja leczkekönyvét illetékes tanárai-val; csupán a 2-dik év végén kell vizsgáznia, erre pedig az utolsó félévben elkészülhet. Vizsgálják pedig akkor oly tárgyakból, a melyek alapvetők a 2-dik évfolyamban előadott tárgyakra nézve (héber nyelv, encyclopedia, bölcészet, görög nyelv.) Megtörténik, hogy ép azokból az alapvetőkből bukik, a melyeken már egy éven át építeni kellett. Ha végleg bukik, mit kezdjen a szerencsétlen fiatal ember? mit s hogyan ismétljen? Nem mind a két évfolyamot kellene-e megismételnie?

A szakvizsgálatot nagyon helyesen a 4-ik évnek végén tartjuk; de hogy milyen okból kell ugyanezt a vizsgát papi vizsga név alatt mindjárt a szakvizsgálat után, rendesen azonban 2—3 hónap múlva megtartani, a melynél a vizsgázó jelöltek körülbelül jóval kevesebbet tudnak, mint a szakvizsgálaton, azt valóban nem lehet megérteni!?

Itt nincs más mód, mint vagy teljesen szakítani ezzel a rendszerrel s csak a 4-dik év végére rendelni egy általános képesítő vizsgálatot, a melyet háromszorra tenne le a végzett jelölt, vagy tekintettel viszonyainkra, a mostani vizsgálati rendszert következőleg átalakítani: Az első év végére kellene tennünk a héber és görög nyelvet, theol. encyclopediát és bölcészet történetet; a második év végére maradna az egynáz-történet s neveléstan és története. A szakvizsgálat maradna a 4-dik év végére, de tárgyai közül el kellene hagyni a gyakorlatiakat s csupán az exegetikai és rendszeres theologiai tudományok maradnának meg. A gyakorlati theologiai tárgyaikból pedig legfeljebb fél évi gyakorlat után lehetne megadni az engedélyt a vizsgálatra, a mikor a theologian hallott elveknek a gyakorlati életben való alkalmazhatóságát is megpróbálta. E vizsgálat után a jelölt papi oklevelet nyerne s ez képesítő volna önálló lelkészkedésre is.

Fel lehet ugyan ez ellen hozni, hogy a gyakorlati tárgyakból való vizsgálat nélkül nem volna szabad az ifjakat még segédlelkészekül sem alkalmazni. Ez azonban alap nélkül való aggodalom, mert kellő elméleti ismeret után s a gyakorlati theologiai tárgyakban való kellő szemináriumi foglalkoztatás után lelkészi vezetés mellett segédlelkészekül bátran kibocsáthatók. Szükséges azonban, hogy maga az egyházegyetem állapítsa meg azokat a helyeket, a melyeken a theologianból kikerült ifjak azt a félévi gyakorlatot tanúságosan végezhessek, mert e nélkül a gyakorlat-szerzés üres mechanizmussá válnék, melynek sem tudományi, sem gyakorlati értéke nem lenne.

Minden vizsgálatnak két részből kellene állania, írásbeli és szóbeli vizsgálatból s kiváló súlyt kellene helyezni az írásbeliben nyilvánuló tanulmányozásra, felfogásra s feldolgozásra.

Ily módon, azt gondolom, több érdeklődést tudnánk kelteni s így biztosabban célt érni.

Befejezésül még egy nagyon fontos körülményt kell megemlítenem, a mely a lelkésznevelésnél, azt hiszem, óriási szerepet játszik. A theologian nyert bizonyítványokról ugyanis csakhamar azt a meggyőződést szerzi a végzett hittanhallgató, hogy annak kitűnő, vagy elégséges osztályzata vagy nagyon csekély, vagy épen semmiféle jelentőséggel nem bír s a gyakorlati élet semmivel sem honorálja a jelöltben a tudományt, a tudást s az arról szóló bizonyítványt. Fő dolog, hogy a fiatal ember szép külsővel, jó hanggal s udvarias előzékeny modorral bírjon, talán nőtlen is legyen s akkor a tudományokban való fogyatékoság kéllőleg ellensúlyozva van. Hát ha még rokonság, jó barátok s protekció is jönnek hozzá, akkor akár szét is tépheti oklevelét s bizonyítványait, bizony megválasztják az illetőt vakon! Ebben rejlik egyik kiváló oka annak, hogy sokan és sok-

szor olyan helyekre kerülnek lelkészekül, a hová nem valók s a hol annyit rontanak rövid idő alatt, a mennyinek helyrehozására hosszú évek kellenek.

Ha jól emlékszem, a lelkészválasztási szabályzatok alkotásánál szóba került ez is s azt hittük, hogy lehet a kérdést megoldani akként, ha az egyházak bizonyos osztályokba osztatnak s a jó bizonyítvánnyal bírók magasabb osztályú egyházakba előbb kerülhetnek be, mint a rosszabb bizonyítvánnyal bírók.

Óriási támadást láttak benne az egyes egyházi tagok autonóm joga ellen, a melyek fenntartói lévén egyházaknak s iskoláknak, fizetői lelkészeknek, tanítónak, nem korlátozhatók választási szabadságukban.

Mintha bizony a választásoknál mindig az egyesek autonóm szabad választási joga érvényesülne s nem különféle mellékérdekek is, mintha minden egyház elég érett volna annak megítélésére, hogy ki a neki megfelelő lelkész és mintha a lelkész választásoknál csak az egyének autonóm jogainak s nem egyúttal a közegyház javának is nem kellene érvényesülnie!

* * *

Jól tudom, hogy fejtegetéseimmel a kérdést nemcsak hogy ki nem merítettem, de minden részletére ki sem terjeszkedtem. Inkább ötletszerű, mint rendszeres a cikkem; a rendszerességet szándékosan kerültem. Lehetséges, hogy még visszatérek e fontos kérdésre s akkor lesz alkalom az itt található hézagokat kitölteni. Ahoz azonban olvasóimnak szíves figyelmére és elnézésére, nemkülönben a szerkesztő úr szíveségére is van szükségem a mit ezúttal kérek is.

MAYER ENDRE
theol. tanár.

Kérelem.

A hét folytán utánvételes levelet küldtem azoknak, a kik a folyó évre még nem küldték előfizetési díjat. Kénytelen voltam vele, mert utalvány küldése által már háromszor kértem őket az előfizetési díj beküldésére, — eredmény nélkül. Nem vagyok abban a helyzetben, hogy egész éven át a magaméból előlegezzem a nyomtatási és postai költségeket, annyiival inkább, mert olyanok is elmulasztották az előfizetést, a kiknek a szóban levő összeg kifizetése semmi gondot nem okoz. De meg nem egy lelkészársammal jártam már úgy is, hogy az év végén hiába kérem tőle utólag is a díjat, leveleimre még csak nem is válaszol. Tudnom kell tehát: ki akar előfizető maradni, nehogy egész éven át küldjem neki a lapot,

akkor meg meglagadja a díjat és én pörölni legyek kénytelen A szerkesztés gondját, felelősségét, költségét viselni, de még azután rá is fizetni és bosszúságot is tűnni: azt nem kívánhatja a közérdek sem. Ha kell egyházunknak és lelkészársainknak lap, tessék fenntartani és támogatni legalább pontos előfizetéssel. A ki azonban levelező lapon bejelenti, hogy a lapot tartani akarja, de a díjat később küldheti be: annak készséggel elvárok. A közönséget közérővel kell szolgálni.

VERES JÓZSEF.

BELFÖLD.

A Luther-társaság f. évi március 3 án tartott végrehajtó bizottsági ülésében beterjesztette B e n d l Henrik pénztárnok az 1902. évi felülvizsgált és teljes rendben talált zárszámadásokat, melyek szerint a befolyt évi folyó-számlán a bevétel 10,886.64 korona, a kiadás 10,538.65 korona és így a maradvány új számlára 346.49 koronát tesz. A tőkeszámla jelenleg már 30,872.65 korona, mely a múlt évi 22,782.65 koronához képest 8090 korona szaporodást mutat. Mind a mellett, hogy dr. K é l e r Zoltán ügyészünk a hátralékosokat ismételten felszólítá kötelességeik teljesítésére, a tagdíjak hátralékos összege még mindig 3029 koronára rug. A pénzügyi bizottság javaslata folytán elhatároztatott, hogy a Luther-társaság 26,000 koronát tevő értékpapirjai ezen túl letétben az „Egyesült Budapesti Főv. Takarékpénztárban” helyeztessenek el. Az elfogadott költségvetés szerint a folyó évben kiadványokra 6123.40 korona fordítható. A tagok jelenlegi létszáma: alapító tag 79, örökös tag 54, rendes tag 595, fiókegyeleti rendes tag 138, fiókegyeleti pártoló tag 455, összesen 1321 tag; tavaly volt 1106 tag, emelkedett tehát a létszám 215 taggal. Mind ez, mind a vagyonszaporodás csakis örvendetes tudomásul szöigálhatott. Behatóbban tárgyalatván a „Bibliai Olvasókönyv” ügye, a bizottság sajnálatát fejezte ki a felett, hogy eunek érdekében az egyházi lapjainkban közölt elvi harcz személyessé fejlődött, minek folytán a szerző urak a velünk kötött szerződés alul való feloldást kérték: mindazáltal felszólítottuk, hogy értékes műveket az Egyetemes gyűlés által kívánt azon feltételek szerint, a melyeket alapelveik feladása nélkül teljesíthetnek, mielőbb dolgozzák át és mi azon leszünk, hogy bibliai olvasókönyvük már a jövő tanévben iskoláinkban bevezethető legyen. Elhatároztatott még ezen ülésben a következő munkácsajtó alá rendezése: Paulik János: „Konfirmációi emlékkönyve” kétféle kiadásban; — a dunántúli ev. egyházker. lelkész egylet által ajánlott

— az új házastársaknak egyházi esketésük alkal- mával adandó „Keresztény családi emlék- könyv“ magyar nyelven. Dr. Masznyik Endre: Luther Aranymondásainak (Tischreden) III. és IV. könyvecskéje; Weber Samu írta: „Buchholtz György életének története és művei“ (hazai reform. történetünknek kút- forrásul szolgáló igen értékes munka, melynek kiadása költségeit nagyrésztben a szépesi egyesület tagjai fedezik); a tavalyi közgyűlés által elfoga- dott: „Diaspora-Káté“ magyar fordítása, ille- tőleg bővítése; az igen kelendő diszes „Konfir- mációi Emléklapok“-nak újabb kiadása mind a három nyelven. Mindezek által kimerítettén a költségvetés szerint rendelkezésünkre álló összeg, a beküldött többi munkák egyelőre nem kerülhet- nek sorra, kivéve a „Népies iratkákban“ megjelenő különlenyomatok az „Evang. Családi Lapokból.“ Nagy örömmel és köszönettel fogad- tatott még a szabadkai egyházgyülekezetnek, valamint a torzsai egyháztanácsnak szíves meg- hívása, hogy az idej közgyűlésünket, illető- leg Luther-estélyünket a nevezett he- lyeken ünnepeljük; az eziránt szükséges további intézkedések miatt az E E E Gyámintézet elnökségéhez fogunk fordulni. Több kisebb folyó- ügy elintézése után, még megbízott a jegyző, hogy a fiúkegyeleti bizományosokat szólítsa fel a náluk lévő könyvek még az idej május hóban okvetlenül beküldendő elszámolásra, valamint hogy az irodalmi szakbizottságot egy évek- re kiható munkaprogramm megállapítása végett hús- vét utáni keddre hívta össze, mely napon annak vidéki tagjai is megjelentek.

Falvay Antal, jegyző.

A pápai ág. h. ev. egyház évkönyve az 1902. évről. 27. évfolyam. Szerkeszti Gyurácz Ferencz evang. lelkész.

Lélekszám az anyaegyházban 1501, a hozzá- tartozó leányegyházakban és pusztákon 1401, ösz- szesen 2902.

Népmozgalmi statisztika: született összesen: 129, eltemettetett összesen: 75. Házasságra lépett 32 pár; tiszta pár volt 16, vegyes vallású szin- tén 16. Konfirmáltakat összesen: 48 gyermek. Az úrvacsorájával élt összesen: 1352.

A gyülekezet lelki gondozása szempontjából megemlítendő, hogy a szokásos vasárnapi isteni- tiszteletéken és hétköznapi könyörgéseken (ez utób- biak sajnos, nem mindenütt szokásosak) kívül a bőjti időszak alatt esütörtökön délután egyházi be- szeddél összekötött istentisztelet tartatik, úgyszin- tén minden hónap egyik vasárnapján gyermek istentisztelet.

A vallásos élet ápolására szolgálnak a téli hónapokban (december, január, február) minden szerdán tartott vallásos esték is, vallás- os tárgyú szabad előadással vagy felolvasással

egybekötve, a melyek az elmúlt évben a következő címmel tartattak: „Külmiszió,“ „Az egyház,“ „A pénz, mikor lehet áldás, mikor átok,“ „Örökké valóság és halál,“ „Az imádság,“ „A csillagok,“ „A jó útítársak,“ „Jézus Bethaniában,“ „A gálya- rabok.“ Örömmel értesül az olvasó, a hívek lelki- gondozását célzó, azon szíves együttműködésről, melyben résztvesznek nemcsak az egyházközség lelkészei, missziói lelkésze és segédlelkészei, hanem a helybeli főgimnázium és állami tanítóképző-inté- zet ev. vallású növendékei, azoknak, valamint a gyülekezeti férfi és leányegyletek énekkarai.

Iskolába járt összesen: 355 gyermek, ismétlő iskolába: 87.

A népiskolás növendékek megünnepelték: március 15, április 11 és november 19-ét.

Az iskolai könyvtár tartalmaz összesen 2027 kötetet, az iskolai múzeum is örvendetes szapo- rodást mutat.

Gyülekezeti pénztári kimutatás:

Bevétel összesen	16362 07 kor.
Kiadás „	16362 07 „

Az alapítványi tőkék összege az 1901. évi számadáskor 86015 kor. 82 fill.

A gyülekezet adóssága összesen	11980 80 kor.
Egyházi Luther alap	624 54 „
Egyházi gyámintézeti-alap	542 85 „
Ezredéves emlék-alap	654 92 „
Egyes. nőiskola és Erzsébet-alap	506 41 „
Egyházi árva-alap	1201 54 „
Bráder S. né ajándéka	25000 00 „

A gyülekezeti nőegylet pénztári számadása az 1903. év január hó 1-én a következő adato- kat tüntette föl:

Bevétel	1192 40 kor.
Kiadás	979 55 „

Maradvány 212 85 „

A nőegylet összes vagyona 2559 kor. 25 fill.

A nőegylet működése (karácsonyfa, ruha- kiosztás, szegények és betegek ételmezése) arról tesz tanúságot, hogy célja felé buzgó lelkesedés- sel törekedett az elmúlt évben is.

Az evang. leányegylet számadása:

Bevétel	430 92 kor.
Kiadás	7 00 „

Maradvány 423 92 kor.

A leányegyház havonként egybegyűjtötte tag- jait, a mikor is valláserköleszi előadások és felol- vasásokon kívül szavalatokkal és énekkel végezte különösen az egyházas önművelődés munkáját.

A gyülekezeti gyámintézet:

Bevétele volt összesen	157 82 kor.
Kiadása „	117 12 „

A gyülekezeti emlékkönyv az 1902. év folyamán is szép, kisebb nagyobb adományokkal bővült, melyek között első helyen említendő özvegy **B r á d e r S**-né kegyeslelkű adománya: 25000 korona, melyvel lehetővé óhajtotta tenni azt, hogy egy régóta sajnálattal érzett hiány megszüntetné: egy megfelelő tanácsterem építése t. i., mely vallásos esték tartásához, nő- és ifjúsági egyleti összejövetelekhez stb.-hez alkalmas legyen.

Isten áldása valamennyi nemeskeblű adakozón.

Az anyaegyházközséghez hasonló, rendezett és virágzó állapotokat tüntetnek fel, nemcsak anyagi, hanem szellemi, vallás erkölcsi egyházi beléleti szempontból is — a leánygyülekezetek is. Van pl. nőegylete Takácsnak, Pápa-Acsádnak, Mezőlak Békásnak stb., a mik mind tanúságot tesznek helyes közszellemről és dicsérik az egyház vezetőit, köztük természetesen elsősorban a vezető lelkészt, püspököt. Nem hiszem, hogy volna sok anyagilag talán jobb helyzetben levő evangélikus egyházközségünk, mely ezekhez hasonló örvendetes állapotokat tüntethetne fel.

Nevezetesebb mozzanatot képvisel az egyház beléletében az 1902. évi szeptember 21-iki gyűlés, mely napon az egyházközség lelkésze oda-jövetelének 30-ik évfordulója alkalmából diszgyűlést rendezett, a mely egész lefolyásában élő bizonyosságát adta a lelkész és hívei közötti jó egyetértésnek, meleg ragaszkodásnak.

Az egyházi évkönyv **K a p i Béla** püspöki titkárnak István király napján tartott lelkes, hazafias egyházi beszédét és **G y u r á c z Ferencz** lelkész-püspök magas szárnyalású „Emlékezését“ **Kossuth Lajosról** hozza, melyet 1902. szeptember 18-án nemzetünk legnagyobb fiának 100-ik szül. évfordulójának emlékére tartott képviselő-testületi diszkojgyűlésén mondott.

A Magyarországi tanítók országos bizottságának igazgató tanácsa ülést tartott a nem állami, nevezetesen felekezeti, községi, uradalmi stb. tanítók fizetésrendezésének ügyében.

A következő pontokban állapodott meg az igazgató tanács:

1. Magyarországon akár felekezeti, községi, akár állami tanítóknak kevesebb kezdőfizetése és lakbére nem lehet, mint a mennyi az állami tisztviselők XI. rangfokozatának III. osztálybeli hivatalnoknak.

2. Ezen alapfizetés 10 százaléka képezze az öt évről öt évre kijáró korpólékot.

3. Tanítói fizetés kizárólag készpénzben szolgáltatandó ki.

4. Ha az iskolát fenntartó hitfelekezet vagy polg. község e fizetés-minimum megadására képtelen, fizetését az állam egészítse ki hasonló eljárással, mint a kongrua törvényben.

5. Azt a tanítót, a kinek fizetését az állam

egészíti ki, állásában a vallás- és közoktatásügyi miniszter erősítse meg.

6. Minden tanító, hivatalba lépése előtt, tegyen esküt a magyar alkotmányra a kir. tanfelügyelő kezeibe.

E határozatok végrehajtásáról való gondoskodást a bizottság az elnökségre bízta.

Lelkészwálasztás. **Jánisch Tivadar** halálával üresedésbe ment ev. lelkészi állomás **Svedlén** március 8-án töltetett be **Steinacker Roland**, eddigi modori segédlelkész által, ki ezen állomásra próbaszónoklat után egyhangúlag meghivatott. A megválasztott, állomását április 6-án már el is foglalta. Az Isten áldása kísérfje a lelkész és községe között megkötött új frigyét.

Angliának híres pázsit-területei valóban igen szépek, ámde azok sem szebbek, mint Budapest sétaterének pázsitrészletei és a **Margitsziget diszgyepterületei**. Ugyan ki ne gyönyörködött volna már ezekben? Egy év hiányzik csupán és akkor harmincz éve lesz, hogy ezen remek pázsitokhoz a fűmagot **Mauthner Ödön** cs. és kir. udvari magkereskedése Budapesten szállítja. Méltán lett oly nagy híre már e fűmagnak, hogy nemcsak a monarchia minden nagyobb parkja részére szállítja az említett czég ezt a fűmagot, hanem Német-, Francia és Oroszországból is érkeznek tömegesen rendelések. Most midőn a pázsitfűmag vetésének ideje elérkezett, jó tanácsot vélünk adni, midőn azoknak, — kik hasonló gyönyörű, üde zöld pázsitot akarnak létesíteni, — azt tanácsoljuk, hogy szerezzék be **Mauthner-től** vagy a „Sétatéri“ vagy a „Margitszigeti“ fűmagkeveréket.

A nép anyagi jóléte érdekében a földmívelési miniszter megbízásából mezőgazdasági előadásokat tartott **Weber Samu** főesperes Hunfalván, Nagy-Lomniczon, Izsákfalván, Ménhárdu, Ruszkinon, Durándon és Szepes-Bélán.

A szentetornyai ev. egyház **Székács István** földbirtokost választotta meg felügyelőnek.

A soproni ev. konvent egyhangulag dr. **Démy Lajost** elnökké, **Ritter Vilmost** alelnökké választotta

KÜLFÖLD.

A jezsuitákat a német centrumpárt s a Franciaországból hazafiatlan magatartásuk miatt kiutasított szerzetes rendeket a mi Béccsel és Rómával kacérkodó néppártunk szeretné letelepíteni. Érdekes, hogy a jezsuita rend megállapítása óta hány-szor és mely országokból tiltották ki annak hazára és egyházra egyaránt veszedelmes tagjait. Így 1561 Graubündenből, 1570. Angliából (Erzsébet királynő

ellen intézett gyilkolási kísérlete miatt.) 1578. Portugaliából, 1578. Antwerpenből, 1594. Franciaországból (Chatel jezsuita tanítványának IV. Henrik ellen intézett merénylete miatt.) 1595 a német alföld összes tartományaiból (mint olyan szektát, mely veszélyes a fejedelmek életére s az államok nyugalma.) 1606. a velencei köztársaságból (mint ellenségeket és rágalmazókat,) 1607. Svédországból, 1610 Wallis kantonából, 1618. Csehországból, (mint lázadókat és felforgatókat,) 1619. Morvaországból és Siléziából, 1620. Magyarországból, 1621. Lengyelországból, 1622. Nápolyból, 1645. Maltából, 1706 Magyar- és Erdélyországból, 1715. a 2 sicíliai királyságból, 1725 Oroszországból, 1759 Portugaliából, 1762. Franciaországból, 1767. a kormány elleni lázadás miatt Spanyolországból, Nápolyból és Siciliából, 1768. Parmából, 1815. Pétervárról és Moszkvából, 1822. Egész Oroszországból, 1847. Svájból, 1872 Németországból s 1880. Franciaországból. Végül XIV. Kelemen pápa a rendet feloszlatta. Azt hiszem, hogy elég a jezsuita rend változatos történetéből.

Delitzsch berlini tanár „Babel und Bibel“ c. alatt a német császár jelenlétében tartott kettős előadása, a melyben az ő szöv. vallásos kultúrának babylóniai eredetét vitatja, élénk megbeszélés tárgyát képezi az ő szöv. és keleti szaköröknek. Még egy rabbinus is megtámadta „Babel und Babele“ (sic!) c. röpiratában. Azok között első helyen König tanár röpirata említendő. Továbbá Kittel tanár „Der Babel-Bibelstreit und die Offenbarungsfrage“ c. iratában Delitzsch kijelentés fogalmát támadja, s azt vitatja, hogy a kijelentés elleni küzdelem támadás minden vallás és egyházi közösség ellen. Felette érdekes és tanulságos Barth berlini tanár „Babel und israelitisches Volks und Religionswesen“ c. irata, a melyben Hilprecht és Oppert tanárokhoz hasonlóan gyöngíti Delitzsch tanár ismeretes babylóniai és assyrológiai álláspontját az ő szövetség eredetének és kijelentésszerű vallási tartalmának megítélése tekintetében. Végül még megemlítjük, hogy a Babel és a biblia kérdésével felette szellemesen, de Delitzschnél negativebb eredménytelenség Chamberlain, az ismert nevű bécsi antisemita tudós is foglalkozik „Die Grundlagen des XIX. Jahrh.“ c. műve 4-ik kiadásának a „monotheismusról“ szóló hosszabb előszavában (24—54 l.) Főleg Schleiermacher és Lagarde fejtegetéseivel czáfolja Delitzsch „képtelen hypotheziseit.“ Wellhausen és Delitzsch új problémákat állított fel az ő szöv. tudományban! Figyelemmel kísérjük a további fejleményeket. Delitzsch egy 3-ik röpiratot is kilátásba helyezett.

A brémai kivándorlási misszió a minap tette közzé az 1902 évről szóló évi jelentését, a melynek főbb adataiból közöljük a következőket: A jelzett évben 143,329 kivándorló hagyta

el hazánkat. Ezek között 13,960 német volt, 10,000 Németországból, Ausztria-Magyarországból, Rómából valók, de ezek között is sokan a kivándorlásra kényszerültek. A kivándorlók közül 134,600 (95%) Egyesült Államok, 1361 a La Plata felé, 892 Afrika s 306 Brazília felé tartott. — míg a többiek más földrészek között oszlottak meg. A kivándorlottak közül az ev. lakosság 10%-al szerepel. Legtöbben New York és Baltimore felé tartanak. Van Németországnak egy ev. főegylete a német telepesek és kivándorlók gondozására. A mi amerikai tót népünk hazai egyháznatóságaink fokozott gondozása daczára a Rovniának-cég pánszláv halójába van kerítve. Annak védő szárnyai alá kerülnek a nemzetiségi üzemek miatt innen elűzött theologusaink is. E cégnek egyik hasonló értelmű és irányú fiókja a Tatra-bank Túrőszentmártonban. Szomorú fejezete ez a nemzetiségi üzelem újabb állami és egyházi életünkben!

A porosz tudományegyetemen az elmúlt tanévben mindössze 1014 doktoravatás (promotio) volt, a mi a tanulók létszámához képest 6%-nak felel meg. A téli félév hallgatóságának a száma volt 17,102 s a nyárinak 17,794. Legnagyobb része van a doktorátusban az orvosi fakultásnak, mely 463 avatással szerepel, utána következik a bölcséleti 437 avatással, míg a jogi fakultáson csak 97 avatás volt. A theol. fakultásokra mindössze csak 17 avatás esik és pedig 12 ev. és 5 kath. Legtöbb avatás volt a berlini egyetemen, mely a jelzett tanévben 172 doktort avatott. Tiszteletbeli avatás volt a 4 fakultáson 23, és pedig 16 az ev. theol., 2 a jogi és 5—5 az orvosi és bölcséleti fakultáson. Tudvalevőleg Németországban a mi (főleg jogkari) viszonyainktól eltérőleg a doktorság nem kötelező és így tisztán tudományos akadémiai fokozat. Rendeltetésének is ez felel meg a legjobban.

A belgiumi „keresztyén misszió egyház“ mely 1837 ben egy állomáson s egy evangelistával kezdette meg áldásos munkásságát, 10 évvel azelőtt már 25 lelkészszel 28 állomáson s 8279 taggal működött. Ma van e misszió egyháznak 36 lelkésze, 3 evangelistája, 35 lelkészi állomása, 64 filiája, 65 temploma vagy imaháza és 75 vasárnapi iskolája. Im ez az evangelium hódító útja a klerikális és socialista Belgiumban!

A brit és külföldi bibliai társulat a múlt hónapban ülte meg a londoni városházán a lord major és Balfour jelenlétében 100 éves fennállása jubileumát. Mindzettő (bár utóbbi zsidó vallású) egyértelműleg magasztalta a társulat óriási érdemeit, a melyeket szerzett a bibliának 330 nyelven s 180 millió példányban való terjesztése körül. Örömmel jelezzük a bibliai társulat ez áldásos munkásságát.

Eperjes.

Dr. Szilávik Mátyás.

IRODALOM.

Protestáns asszonyok címmel egy kötet életrajzot szándékozom kiadni. E kötet tartalmazni fogja Lutherné, Kálvinné, Melánkhtoné, Ovingliné, Lorántffy Zsuzsanna, Bethlen Kata, Cserey Ilona és Barcsay Ágnes életrajzát egyszerű stílusban, elbeszélőszerű modorban megírva. Célom, hogy a hitközönység eme szintelen, szinte érzés nélküli korában, a mikor a klerikálisok tatarjárása is eltiporni akarna bennünket erről a földről, a mely földet mi protestánsok védelmeztünk, tartottunk meg jórészt az ő számukra is saját fájdalomk, saját vérünk árán, — a lelkeket, odaállított fényes példák által gondolkodásra indítsam s bennük a protestáns öntudatot növeljem. És én első sorban a nő szívére apellálok. Mert a nő az, a ki a családi szentélyben a szíveket formálja, igazgatja s mert a szenvedéseiben is dicsőséges mult fényét csak akkor hiszem kivillanni ismét, ha olyan nőink lesznek, mint voltak a multban, ha nőink tudnak lelkesülni a mult nagyjainak tettein s tudnak másokat is lelkesíteni. Ezért e kötet első sorban a nőkhöz szólana. De minthogy kötetem alakjai olyanok, hogy azoknak életét minden protestáns embernek ismernie kellene, nem velek főlegesen dolgot cselekedni, ha felhívom rájuk minden igaz protestáns embernek a figyelmét.

Nem akarok reklámot használni, nem illenek ez azokhoz az asszonyokhoz, a kiknek életét földézttem a multból, hogy odaállítsam a jelennek tanulságu! Annyit azonban említhetek, hogy ilyen életrajz-gyűjtemény, mely hasonló irányban szerkesztetett volna s a melyben a nagy reformátorok feleségeinek életrajzai is benne foglaltatnának, — tudomásom szerint — nálunk eddig nincsen.

A kötet pünkösdre fog megjelenni, ha kellő számú előfizető jelentkezik. Ára a fűzött példánynak 2 korona, a diszes vászonba kötöttnek 3 korona Bolti ára magasabb lesz. Az előfizetők névsorát legrövidebb időn belül kérem hozzám juttatni Ha az előfizetési díj előre megküldetik, a könyv bérmentesen fog az előfizetők címére expedíáltni Gyűjtőknek tiz előfizető után egy tiszteletpéldánnyal szolgálók

Szentleányfalva (posta Arad), 1903. évi február hó 27-én Juhász Sándor ev. ref. lelkész.

Egyetemes irodalomtörténet. Szerkeszti Heinrich Gusztáv. Első kötet, ó-kori keleti népek és hellének. 40 műmelléklettel és 238 szövegképpel. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter támogatásával. Budapest, Franklin társulat. Erről a műről csakugyan el lehet mondani, hogy hézagot pótol a magyar irodalomban. Öt kötetre tervezik, az első kötet tartalma: India, írta Fiók Károly (1—128 lap;) Khina és Japán, írta Kühnert Ferencz és Fiók Károly (129—152 lap;) Egyiptom, írta Mahler Ede (153—172 lap;) Babylon s

Assyria, írta Mahler Ede (173—188 lap;) héberrek, írta Neumann Ede (189—244 lap;) arabok, írta Goldzieher Ignác (245—228 lap;) Perzsia, írta Kégl Sandor (329—362;) örmények, írta Patrubány Lukács (363—375 lap;) hellének, I. könyv: ó-kor, írta Hegedűs István (378—579;) alexandriai korszak, írta Latkóczy Mihály (580—631;) római korszak, írta Hegedűs István (631—652;) II. könyv: középkor 324—1453 ig, írta Pecz Vilmos (653—697 lap;) III. könyv: új-kor, 1453 tól, írta Pecz Vilmos (698—722 lap) A nagy mű második kötete a római irodalmat és a román népek irodalmát, a harmadik a germán nemzetekét, a negyedik a szlav és urul altáji népeket, végül az ötödik a magyar nemzet irodalmát fogja ismertetni. A tárgyalásban két cél lebegett az írók előtt: alapos tudományosság és vonzó előadás; a képek kiválogatásánál főszempontul szolgált a hitelesség: lehetőleg egykorú tárgyak vagy képek másai, gyönyörű kidolgozásban és igen tiszta nyelvében. Az ismertetést bő idézetek teszik érdekesebbé. Az általános műveltségre törekvő fértnak a számot tevő irodalmak ismeretéről nem lehet lemondania; a theologiai tudománnyal szakszerűen foglalkozó egyénnek általános irodalmi műveltséggel kell birnia, hogy az emberi szellem fejlődésének irányát, fokát megítélhesse s megbecsülhesse azt a hatást, a mit az irodalom általában, a vallásos irodalom különösen, egymásra kölcsönösen gyakoroltak időszakonként. E nélkül egyoldalú, félszeg, hamis lesz a vallásról és annak hatásáról alkotott kép is. Az első kötet nagy részben épen vallásos irodalomról ad számot különféle népeknél; kétszeresen érdekel tehát minket theologusokat. Melegen ajánljuk a művet azon olvasóinknak, a kik magasabb szempontból törekeshetnek tudományosságra, s az alapos ismeretet szép előadásban szaktudományuk mélyítésére is szívesen gyarapítják. Okulnak is, élveznek is e mű olvasásában. Egy-egy kötet ára fűzve 16 k., diszes kötésben 20 k. Az egész öt kötetes mű ára fűzve 80, diszes kötésben 100 k. A munka bármely könyvkereskedés útján havi részletfizetésre is beszerezhető (3 k havonkint.)

Erdőssy Andor. Elbeszélés a gályarabság idejéből. — Történeti források után a magyar nép és ifjúság számára írta P. Tóth János. — Ára 1 kor. 50 fill.

A műnek célja szerző saját szavai szerint: oly könyvet adni a magyar nép és különösen az ifjúság kezébe, melyből „szeretett hazánk s a felvilágosodást hirdető protestantismus állapotát a XVI. század végén és a XVII. század kezdetén” megismerheti „tanulságu! és lelki épülés végett.”

Feladatát ügyesen oldja meg a szerző. Rövid elbeszélés keretében az olvasó szeme elé varázsolja magyar hazánk és protestáns egyházunk sanyarú állapotát, a mint azt különösen a mohácsi

vész után bekövetkezett felekezeti erőszakoskodások és üldözések, — hazánk megsemmisítését célzó törekvések jellemzik. Röviden és világosan szemünk elé állítja Rómának és Bécsnek törekvéseit egyaránt — és ezekkel szemben a csekély számú, de lelkes magyar hazafiak, majd a protestáns lelkészek hithűségét és hazafias érzületét, a mint az bukásukban is, sőt talán éppen bukásukban oly megragadóan megnyilatkoztak. Főtárgya az elbeszélésnek természetesen a gályarabok szomorú története és ezzel kapcsolatban a magyar protestantizmus sorsának ecsetelése az akkori időkben. A mi ezen kívül esik, inkább epizódyszerű, de semmi sem felesleges, száraz vagy unalmas.

Az elbeszélés négy részből áll. Az I. részben a történeti előtért világítja meg a szerző, szólván: A protestantizmus helyzetéről hazánkban a 16-ik század végén és a 17. század elején. Az üldözések kezdetéről. Zrinyi Miklósról. A szentgotthárdi csatáról. A vasvári békéről. Az ország kétségbeejtő állapotáról. Az összejövetelekről, szövetekezésről. Zrinyi M. és Wesselényi haláláról. A II. rész tartalma: Szécsi Mária, Erdőssy Andor és Forstall Márk első találkozása. A protestánsok üldözése tovább foly. A Wesselényi szövetekezés felfedezése. A jezsuiták a helyzet uraivá lesznek. Erdőssy A. gyermek és ifjúkora. Vásárhelyi Matkó István. A III. részben szól: Vásárhelyi M. I. és Sámbar Mátyás vitájáról Sárospatakon. Murány bevételéről. Szécsi M. fogságáról. Erdőssy A. elítéltetéséről. A kassai templom és a sárospataki főiskola erőszakos elfoglalásáról. Ampringen I. G. Magyarország kormányzójáról. A német tábornokok garázdálkodásáról és kegyetlenségeiről főleg a protestánsok ellen. A pozsonyi delegatum iudicium. Az üldözött prot. lelkészek és tanítók rettenetes sorsáról. Erdőssyről, a mint Bécsben úrnőjét megtalálja. Forstallról, a mint Erdőssyvel találkozza, ezt Lipótvárra hurczoltatja és e jezsuitának fondorlatairól és lelki tépelődéseiről. A IV. részben szól a gályarabságról. Lobkovicz bukásáról. Szécsi M. megmeneküléséről. Erzsike, Erdőssy jegyeséről, a mint vőlegénye felkeresésére indul. Erdőssy sorsáról a gályarabok között; a jezsuita Forstallban megtalálja elveszettnek hitt testvérét; haláláról; a gályarabok megmeneküléséről.

Az egész elbeszélés, mely lényegében mindenütt szigorú történeti alapon áll, hazafias és egyházas szellemet lehel és az olvasó tanulság és lelki épülés nélkül nem teszi le. Melegen ajánljuk!

Protestáns Szemle, XV. évfolyam; harmadik (márciusi) füzeté megjelent a következő tartalommal: Politikai és vallási katolicizmus (Dr. Szilávik Mátyás) Jézus élete és tanítása (Dr. Erdős József) A sámán (bef. közlemény) (Strömper László.) B e ö t h y Ákos könyve Ré-

vész Imréről. Tárca (R é v é s z Kálmán.) Egyházi szemle (Külföldi egyházi élet) Irodalmi szemle (a) Hazai és b) Külföldi irodalom.)

Sárospataki Lapok. „Az államhatalommal szemben a zsinatnak immáron állást kell foglalnia! Se titkolódzás, se tetszelgés, se hizelgés, se meghunnyászkodás nem illik hozzánk; hanem igenis illik az, hogy, mondjuk ki: te magyar állam ime olthatatlan szeretettel öleled magadhoz a pápás egyházat, becsületbeli kötelességed olthatatlan szeretettel magadhoz ölelni bennünket is, a kik létedet biztosítottuk s biztosítjuk, s magát az uralkodó házat is megvédtük akkor, a mikor ezt az országot megtartottuk, a mely hogy Magyarország: az csak nekünk köszönhető, a kik Rómára nem hallgatunk, a kiknek itt van a bölcsőnk s itt lesz a sirunk is! Az 1848. XX. t.-cz, felett ne immoralgassunk olyan sokáig. A zsinat legyen férfias, komoly, nyílt és őszinte eljárású s ne alkalmazkodó, ne politizáló! S akkor aztán az egyházi adózás is nyélbe lesz ütve s nem fogjuk a gróf Tisza István tervezetével tölteni az időt, sem pedig óras beszédek hallgatása után azt mondani: „azlán mi hasznát veszed mindennek?“

T E M E T Ő.

A balfi ev. gyülekezet mély fájdalommal jelenti, hogy szeretett lekipásztora nagy. Schröd József lelkész úr hétfőn, április 6 án életének 69. és hivataloskodásának 45-ik évében rövid szenvedés után elhunyt.

Ü Z E N E T E K

Kézirat visszaküldésére nem vállalkozunk.

H. G. A felvilágosítást köszönjük s ha a vizsgálat megtörténik, eredményét készséggel közöljük. De megvalljuk, aggodalommal látjuk mind sürűbben fölmerülni a hirt „pánszláv“ ev. lelkészekről és tanítókról. Az egyszerű tagadás vagy szépités nem elég, hiszen csak a minap ítélte el a törvényszék hasonló tevékenység miatt egy evang. lelkészt több heti szabadságvesztésre. A tót hírlapok a tanúi, hogy izgatás folyik, a gyanút csak élesíti az, hogy sajtópör esetén egy-egy betűszédőt állítanak elő szerző gyanánt, a ki elviseli a büntetést, bizonyosan jó pénzért. Es még azt kívánják, hogy a világ higgyen nekik. Gonoszak is, álnokok is, gyávák is! Egyházunknak nagy mértékben árt, ha lelkészeink és tanítóink pánszláv hírből állnak! — **D. A.** A folyó év végéig. — **H. L.** Az előfizetést megkaptuk. A cikket alkalmadtán felhasználjuk. Eddig azért maradt ki, mert egyrészt inkább napirenden levő ügyekhez szólókat közöltünk, másrészt meg több oldalról jött sürgetések kellett eleget tennünk. A mi halad — el nem marad. — **W. S.** A küldöttet köszönjük. Megjelent a mult számban.

Pályázat

a nyiregyházi ág. hitv. ev. egyházban megüresedett

segédlelkészi állásra.

Kötelességei: a lelkészek által kijelölt papi funkcióknak végzése, a községi polgári iskolában heti 4, az iparos tanonciskolában heti 1 órában s azonkívül a törvényszéki fogházban s a helybeli huszárezredben (évenként néhány órában) a hitoktatás. — **Javadalom:** Két bútorozott szobából álló lakás, fűtés és világítás, 1200 korona fizetés — s a mennyiben a fent felsorolt hitoktatás külön díjazással jár s egyéb mellékjövedelem is van, mint egy 400—500 korona mellékjövedelem. — A pályázónak tótul is kell tudnia, ha gyengébben is. Jelentkezések e hó 30-ig alulírott lelkészhez intézendők.

Nyiregyháza, 1902. ápril. 15.

Májerszky Béla,
egyházfelügyelő.

31. 2—1

Geduly Henrik,
igazgató-lelkész.

Pályázat meghosszabbítás!

Az „Evang. Egyház és Iskola” 7., 8. és 9-ik számában közreadott rokuszi

lelkész választás

pályázata, az egyházkerületi elnökség helybenbonyolításával folyó év április hó 30-ig meghosszabbítottatik.

Kelt Szepes Nagy-Lomniczon, 1903. április hó 11-én.

Székely Gyula,

30. 2—1

h. esperes.

Pályázat.

A pozsonyi ág. hitv. evang. államilag segélyezett lyceumnál a jövő 1903—1904. iskolai évvel az állammal kötött szerződés értelmében egy állandó

segédtanári állás

töltendő be, mely a lyceummal szerves összefüggésben álló középiskolai internátusban rendszeresített alprefectusi állással van egybekapcsolva. Mint segédtanár a megválasztott a lyceumban heti 10—12 órát köteles adni, mint internátusi alprefectus az internátusban levő lyceumi tanulók felett tanulmányi és fegyelmi tekintetben az internátus főprefectusával egyetemben az összes felügyeletet tartozik gyakorolni, mely kötelességeit részletes szabályzat állapítja meg.

Javadalmazása 1600 korona havi részletekben előre fizetve és az internátusban teljes ellátás (bútorozott lakás, fűtés, világítás, mosás és a tanulókkal élelmezés.)

Pályázhatnak ez állásra oly nőtlen ágostai hitv. evang. tanárjelöltek, kiknek **menyiségtan és természettan** a szakmájok, kik legalább szakvizsgálatukat már letették és kik egy internátusban való működéshez magukban kedvet és képességet éreznek.

A kellően felszerelt és a pozsonyi ág. hitv. evang. egyházközség előljárásgához címzett folyamodványok 1903. évi május hó 20-ig a lyceum igazgatójához nyújtandók be.

A megválasztott állását f. évi aug. 15-én tartozik elfoglalni.

Pozsony, 1903. évi április 5.

Günther M. V.

29. 2—1.

kir. tanácsos, egyházi és iskolai felügyelő.

Lelkész és tanító urak szives figyelmébe.

Kaphatók nálam

ISKOLAI ANYAKÖNYVEK.

ISKOLAI NAPLÓK

és

MULASZTÁSI NAPLÓK,

továbbá

KERESZTELESI, ESKETÉSI ÉS HALÁLOZÁSI

ANYAKÖNYVEK

és

KIVONATOK

s vállalkozom bármily nagy terjedelmű

MŰVEK,

JEGYZŐKÖNYVEK és ISKOLAI KÖNYVEK,

vége

ROVATOS IVEK

elkészítésére.

A megrendelt tárgyakat kívánatra bekötve szállítom.

VERES LAJOS Orosházán.

[Jobb]és[megbízhatóbb]
magvakat
 olcsóbban sehol sem kapai, mint
F á b i á n B é l a
 magkereskedésében.
 Budapest, IX. ker., Üllői-út 73. szám.
 Arjegyzőket kérjünk. 20. 6-5.

K Á P L Á N T
 keresek. Pályázótól megkivántatik,
 hogy a **magyar és tót** nyelvet
 kifogástalanul beszélje. — Díjazása
 lakás és évi 1200 korona
 Békéscsabán, 1903.
Koren Pál
 lelkész.

A
Luther-társaság kiadásában

megjelent

Confirmatiói
  emléklapok

kaphatók: **Hornyánszky Viktor** úrnál,
 könyvnyomdász, Budapest, (V. Akadémia-u. 4.)

Áruk:

1. Színesek művészes kivitelben
 magyar nyelven } 30 fillér.
 német " }
 tót " }
2. Fekete nyomásúak
 magyar nyelven } 10 fillér.
 tót " }

Lelkész és tanító urak kapnak rendeléseik után
 10%-ot. A csomag portómentesen szállítat'k.
 28. 3-2

 Üzletem fennállása alatt 116 ev. ref.
 egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

↔ Debreczenben, ↔

Darabos-utca 7. sz. a. (a Collegium mellett.)

Fennáll 1-93 óta.

Teljesen e célra épített házamban készítem a
 mai kor legtokéletesebb vívmánya szerint bármily
 kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebb-
 menő jótállást vállalom.

**Orgona építészetem, mint az ev. ref.
 egyházak érdekét szolgáló intéz-
 mény, e téren az országban egye-
 dül áll.**

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden év-
 ben növekszik a cégem iránti bizalom, s ígérem
 ezúttal is, hogy továbbra is úgy az árakban, mint
 a kivitelben egyháзам érdekét tartom első sorban
 is szem előtt és teljes megbízhatóságra törekszem.
 Elvállalok régi orgonák átalakítását, áthelyezé-
 sét, tisztítását, hangolását és javítását vagy évi
 gondozását mérsékelt áron, több évre menő jót-
 állás mel'ett

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előljáróság
 és az adomályozó közönség, valamint a kántor,
 organista és tanító urak szives pártfogásába to-
 vábbrá is ajánlva magamat, maradtam

teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

2 25-7

orgona építő

 **Határozott árak, elsőrendű minőség,
 erőteljes nemes hangzású orgonák.**

Műtermében megrendelt orgonák mindenkor vannak felállítva.

Erködtöket szívesen látok, tervekkel készséggel szolgáltok.

HÖNIG FRIGYES

gőzüzemre berendezett

harang és érczöntődeje, szivattyúgyára

ARAD, Rákóczy-utca II-28. szám.

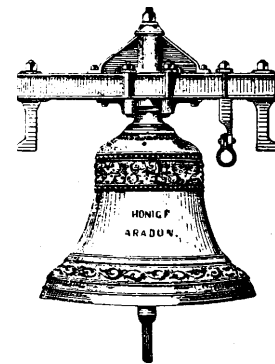
Alapított 1840-ben.

A legnagyobb állami éremmel kitüntetve 1890-ben

Ajánlja cs. és kir.
 szabadalmazott ha-
 rangjait, melyekkel
 bármely más harang-
 gal szemben **40%
 súly és ár meg-
 takarítás ére-
 tik el.**

**Kitűnő jó hang és tar-
 tósságáért 10 évi sza-
 vatolás!**

**A legkedvezőbb fizetés
 feltételek!**

Vasuti szállítás ingyen.

Forgatható vasharangfelszerelések és vas
 harangállványok. **Régi harangoknak**
 forgatható vasszerelésre való átalakításuk
 avagy azoknak **csekély felülfizetés
 mellett új harangokkal való be-
 cserelésük.**

**Bővebb felvilágosítás és képes árlapok kívánatra
 díjmentesen küldetnek.** 12-4